
PRIKAZ

ČETRNAESTI MEĐUNARODNI FONETSKI KONGRES**San Francisco, SAD, 1. do 7. kolovoza 1999.****Ivo Škarić**Filozofski fakultet, Zagreb
Hrvatska

Kao što organizatori ističu, ovaj četrnaesti međunarodni fonetski kongres (14th ICPHS - International Congress of Phonetic Sciences), koji se održao od 1. do 7. kolovoza 1999. u Cathedral Hill hotelu u središtu San Franciska u SAD-u, posljednji je u dvadesetom stoljeću, premda jedini do sada u SAD-u. Prvi je kongres međunarodne fonetske udruge (International Phonetic Association) održan u Amsterdamu 1932. godine, a zatim slijedi London 1935., Gent 1938. (planirani kongres u New Yorku 1941. nije se održao zbog ratnih okolnosti); potom Helsinki tek 1961., pa Münster 1964., Prag 1967., Montréal 1971., Leeds 1975., Kopenhagen 1979., Utrecht 1983., Tallinn 1987., Aix-en-Provence 1991 i Stockholm 1995. Na kongresu u San Francisku odlučeno je da se idući kongres održi 2003. u Barceloni u Kataloniji (Španjolska se država nije spominjala!).

Ovaj je četrnaesti kongres bio imponozantan. Nazočnih je bilo oko 1200 sudionika. Dojam je da su sve dobi bile primjereno zastupljene - od mladih postdiplomanata do najstarijih i najuglednijih kao što su G. Fant, P. Ladefoget, J. Ohala (predsjednik Organizacijskoga odbora) i J. Laver. Čini se da je ženskih i muških sudionika bilo podjednako. Na 66 sjednica izložena su 642 rada, od 810 prijavljenih. Približno je jednako bilo usmeno iznesenih radova i onih izloženih posterima. Održano je i pet plenarnih sjednica. Radovi su pristigli iz 46 zemalja, najviše iz SAD-a - 147. Hrvatska se s četiri rada i s četiri aktivna sudionika, dr.sc. Damir Horga, dr.sc. Vesna Mildner, dr.sc. Ivo Škarić i dr.sc. Gordana Varošance-Škarić, našla na časnom 20. mjestu.

Kongres je bio u više pogleda uzorno pripremljen, vođen i opremljen, od prvih obavijesti do ostvarenja. U tu pohvalu ide i to da je sve bilo bez upadljivoga glamura i razbacivanja luksusom. Luksus je bio cijela slobodna srijeda, kada se mogao po volji razgledavati grad i okolica te po želji otići na noćno krstarenje zaljevom s večerom na brodu. Ljudima dobra ukusa, a takvi su, dojam je, bili okupljeni znanstvenici, godila je ležernost u odnosima, ugodna ljubaznost, pa i

duhovitost. Ilustracije radi navodim kako je završna svečanost protjecala uglavnom tako da je J. Ohala prurušen u Marka Twaina pričao viceve, isčudavajući se tobože spravi kao što je mikrofon. Uz to predsjedatelj je s vremena na vrijeme pozivao na kupnju preostalnih zaliha prigodnih kongresnih suvenirna (npr. šalica za bijelu kavu) spuštajući im sve više i više cijenu.

Nasuprot toj psihološkoj ležernosti sve je bilo potanko isplanirano, od uputa do kada i kako treba što prijaviti do toga kako treba grafički prirediti tekstove da se mogu bez ikakvih naknadnih uredničkih zahvata objaviti. Opisom i jednim uzornim člankom zadana je i kompozicija članka: sažetak /Abstract/, uvod /Introduction/, postupak /Methods/, rezultati /Results/, zaključak /Conclusion/, možebitna zahvala /Acknowledgements/ i bilješke /Notes/ te na kraju bibliografija /References/, i to samo onih radova koji se izrijekom navode u članku. Svi su radovi strogom uputom, ali i računalnim programom ograničeni na četiri stranice. Izrazito je preporučeno donošenje tablica s brojčanim podacima, grafikona, skica modela i slika, a pogotovo se slikovito prikazivanje preporučilo za postersko predstavljanje. Tako zadan oblik nameće i sadržajne vrijednosti, u prvom redu zanatsku urednost, ali i retoričku prozirnost. U tome onda postaje gotovo nemoguće biti znanstveno nerelevantan, gubiti se u maglicama digresija, u spekulacijama i uopćenim dojmljivim teorijama neutemeljenim na podacima iz mjerenja i brojanja realnih predmeta ili eksperimentalnih korektnih oponašanja realnih predmeta izučavanja.

Svakom je izlaganju dano vrijeme od petnaest minuta - deset za iznošenje, a pet za raspravu. Ako je iznošenje bilo malo kraće ili duže, to se onda komplementiralo vremenom rasprave. Prekoračenje je ukupnoga vremena bilo nezamislivo kao i ranije započinjanje izlaganja, pa je predsjedatelj u slučaju kraćeg trajanja rasprave čekao točno vrijeme idućeg izlaganja. To je bilo potrebno jer su mnogi prelazili iz sekcije u sekciju prema svojim interesima, što je bilo olakšano i time što su sve dvorane za izlaganje bile na istom katu velikoga hotela. Ne treba niti spominjati da je nakon svakog izlaganja rasprava uvijek bila promotna, u kontekstu teme i znanstveno i stručno kvalitetna. Sve su predavaonice od prve do posljednje sjednice, uključujući i prostorije za postere u vremenu za razgledanje postera, bile vrlo dobro popunjene te je broj ljudi u foyeru izvan stanaka bio neznatan. Sve su dvorane, velike i manje, imale potpunu audio i vizualnu tehničku opremu, uglavnom digitaliziranu - s velikim ekranima, s računalima, bežičnim mikrofonima. Svi su predavači bez iznimke obilno uporabljali tu tehniku dajući zvučne primjere, prikazujući tablice, grafikone, slike, ali i definicije, natuknice, pa i ispisane dijelove teksta, čime se zgusnuto vrijeme izlaganja rashlađivalo i dobivalo na redundanciji bisenzoričkom komunikacijom, što je sve već standard usvojen na svjetskim skupovima.

Za trajanja kongresa već je bila spremna trotomna knjiga referata sa 2553 stranica teksta i to isto na CD ROM-u. Za fonetičare ne malo štivo do idućega kongresa. Pri samom dolasku svatko je dobio knjigu sažetaka s rasporedom (260 stranica) i odvojeno još *Abstracts of Papers* (116 stranica). Poseban je poklon američkih fonetičara sudionicima bio dragocjena knjiga o povijesti fonetike u

SAD-u - *A Guide to the History of the Phonetics Sciences in the United States* (134 stranice). Za trajanja se kongresa pojavila i poduže pripremana knjiga *Handbook of the International Phonetic Association - A Guide to the Use of the International Phonetic Alphabet* (204 stranice), u kojoj se nalazi i primjer fonetike hrvatskoga standardnoga izgovora (str. 66 - 69). Kao što je već uobičajeno, u prostoru održavanja kongresa bila je povećana izložba fonetskih publikacija i strojeva za opremu fonetskih istraživačkih i pedagoških laboratorija. Premda su u najavi kongresa zacrtana tematska područja, prihvaćani su bez obzira na temu svi radovi koji su vrsnoćom udovoljili zahtjevnim kriterijima recenzenata, a istraživali su s različitih stajališta govor. Organizator je tematski grupirao izlaganja u zasebne sjednice. Navođenjem raznolikosti tema i broja sjednica za pojedinu temu može se ugrubo stvoriti slika o tome kako se profilirala suvremena fonetska znanost. Očekivano je najveći broj radova s područja koja predstavljaju sigurnu eksploataciju već razrađenih "površinskih kopova". Takva su daljnja provjeravanja već otkrivenih zakona, aplikacije na "svojim" jezicima, opisi za isto novih primjera. Postavljanje novih pitanja, otvaranje novih tema i prodori u neistražene dubine - to se ne događa na masovnim kongresima i to ne čini mnoštvo nego iznimni istraživači. Znanstvenom je mnoštvu da tabana već prokrčene prolaze. To je međutim "tabananje" kad je *lege artis* vrlo korisno, jer ono teze pretvara u istine, u učvršćene istine i u prihvaćene istine. Na ovom je kongresu, dojam je, sve bilo znanstveno ispravno - bez plagijata, bez falsifikata, bez nemarnog poigravanja; sve je bilo utemeljeno na podacima, na mjerenju, na eksperimentu. Statističke su obrade svedene na dovoljni minimum bez nepotrebnog statističarskoga egzibicionizma. Uočljiva je bila težnja da se komunicira što jasnije kroz provjerljiv podatak, slikom i jednostavnim diskursom.

Najviše se radova odnosilo na govornu percepciju i odmah uz nju na govornu produkciju. Bilo je nekoliko sjednica s temom koartikulacije, i to posebno u produkciji i posebno u percepciji. Više sjednica bilo je posvećeno radovima o intonaciji, ali i ritmu i trajanju govornih članaka. Mnoštvo je bilo opisa izgovora i prozodije nama dalekih i oslabljenih jezika - azijskih i afričkih, a kao posebna su poslastica starijim američkim fonetičarima bili njima novi "zanimljivi" glasnici, pri čemu im je posebnu draž davao notacijski izazov. Četiri su sjednice bile posvećene fonologiji, mahom fonološkim opisima raznih jezika. Na kongresu nije bila zanemarena ni fonetska pedagogija s mnoštvom radova posvećenih problemima usvajanja drugoga jezika. Mnogo je manji bio interes istraživača za problem usvajanja prvoga jezika. Bilo je, ali ne mnogo, radova posvećeno kliničkoj fonetici. Manje od očekivanog bilo je radova s područja govornih tehnologija, napose onih koji se odnose na digitaliziranu računalnu sintezu i analizu govornog zvuka te na umjetno prepoznavanje. Neki su radovi izvještavali o primjeni tehničkih pomagala u fonetskoj pedagogiji. Dvije su sjednice razglabale akustičku problematiku. Nekoliko je sjednica bilo s područja fonacije. Dvije su sjednice bile posvećene boji glasa. Nekoliko je radova bilo iz forenzične fonetike, koja se sve više oblikuje kao zasebno područje. Na trima su sjednicama bili grupirani radovi iz sociofonetike, a na samo jednoj s područja neurofonetike, što iskazuje začudno

slab interes za izučavanje govornih mozgovnih procesa u dekadu posvećenoj izučavanju mozga, kako se zna reći. Samo je jedna sjednica održana o temi tipološke fonetike i isto tako samo jedna o temi povijesti fonetike.

Iz tih je naznaka vidljivo da je fonetska znanost u projekciji kongresa u San Francisku na kraju dvadesetog stoljeća u presjeku najšira u području lingvističke fonetike, tj. tamo gdje je fonetika u službi fonologije, ali i u službi tzv. primijenjene lingvistike, pogotovu u području usvajanja drugog jezika i nešto manje usvajanja prvog jezika te u službi jezične rehabilitacije. Uspoređujući taj profil s profilom zagrebačke fonetske škole, može se uočiti da je zagrebačka fonetika točnije postavljena u zenitu iznad svog područja, koje je označeno kao govor, tj. točnije je znanost o govoru (Speech Science) nego što je svjetska, koja je više znanost o govornoj signalizaciji, napose zvučnoj (o fonetike téhne), a ne o govoru kao o cjelokupnoj komunikaciji. U svjetskoj fonetici nema otvorenih istraživanja na glavnim pitanjima: Kako čovjek govori? Zašto govori? Kako djeluje govorom? U svjetskim fonetskim istraživanjima nema komunikoloških tema, nema informatičkih, nema kibernetičkih modela. Zanimarcna je ontogeneza govora, vrlo malo se izučava spontan govor, nema radova o govornoj ekspresiji, o impresivnom govornom djelovanju, o govornoj proksemiji, o pragmatičkoj funkciji govora, o indeksnim, ikoničnim i simboličkim značenjima u govoru, općenito o govornoj semiotici; nema radova o estetskim vrijednostima govora, pa ni o govoru kao umjetničkom materijalu. Nema studija o govoru masovnih medija niti o retoričkoj uporabi govora. Zanimanje za jezičnu raznolikost u govoru potiskuje opažanja generičkih posebnosti govora, opažanje govora kao posebnoga čovjekova dara (*The Gift of Speech* naziv je glasovite Laverove knjige opće fonetike). Sve čega u svjetskoj fonetici nedostaje, uz ono čega u toj fonetici ima, ocrtava obrise zagrebačke fonetike, premda joj je polje točno označeno, slabo obrađeno jer smo malih snaga.

Skupina zagrebačkih fonetičara koja je bila u San Francisku radosna je što se uvjerila da je svjetska fonetika vrlo živahna znanost, a pogotovu se veseli što je za se našla mjesto na tribinama gdje su i drugi. Da smo svi iz te naše skupine u tom golemom svjetskom spektaklu odbacili svaku i zadnju kaplju taštine, ako je nje bilo, to nam je svima bilo sasvim naravno jer su tamo svi pred drugima bili neznatni i nevažni, a i oni najveći i najslavniji tako su se ponašali. Znatna je i važna bila samo znanost - fonetika.